

Obuka: Upravljanje energijom u javnom sektoru
Modul 2: Energetska efikasnost zgrada i obnovljivi izvori energije

Obnovljivi izvori energije

Priprema sanitarne tople vode korišćenjem energije Sunca

Doc. dr Esad Tombarević
esad.tombarevic@ucg.ac.me

Univerzitet Crne Gore
Mašinski fakultet Podgorica
15. april 2020.

Grijanje sanitarne tople vode

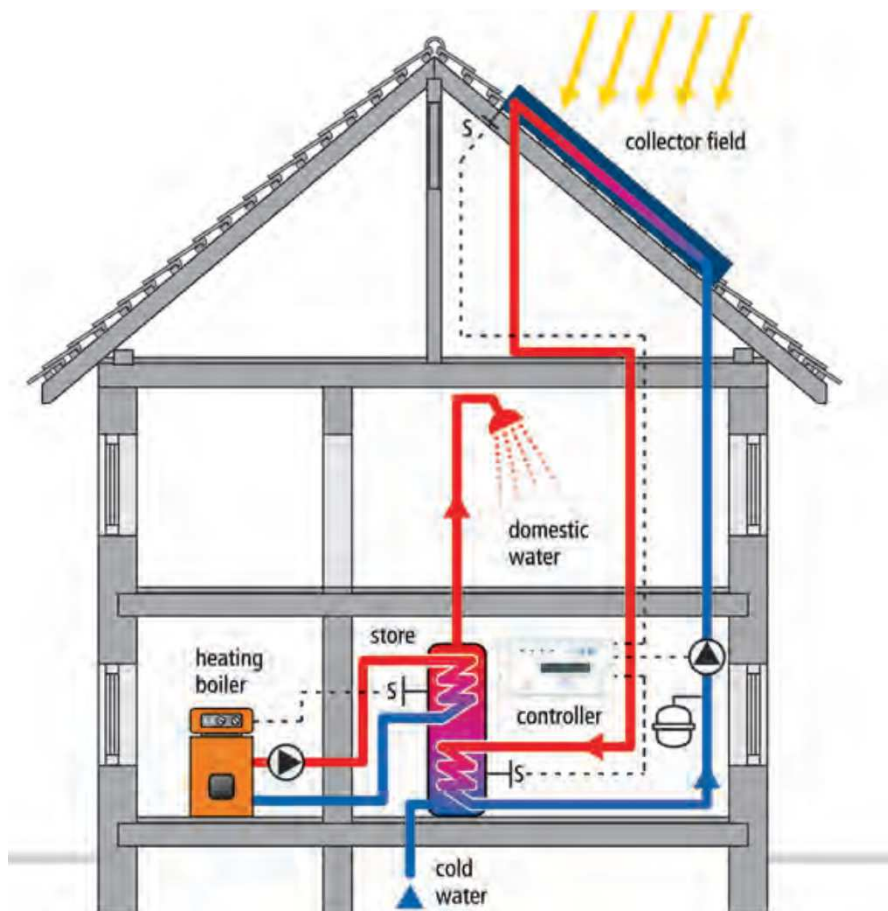
Pored sistema grijanja, hlađenja, ventilacije i klimatizacije, neophodan je i sistem za pripremu sanitarne tople vode (STV)

Princip rada:

Solarni kolektori na krovu objekta absorbiraju sunčevo zračenje i toplotu predaju fluidu koji preko izmjenjivača toplote zagrijava sanitarnu vodu u rezervoaru smještenom u podrumu

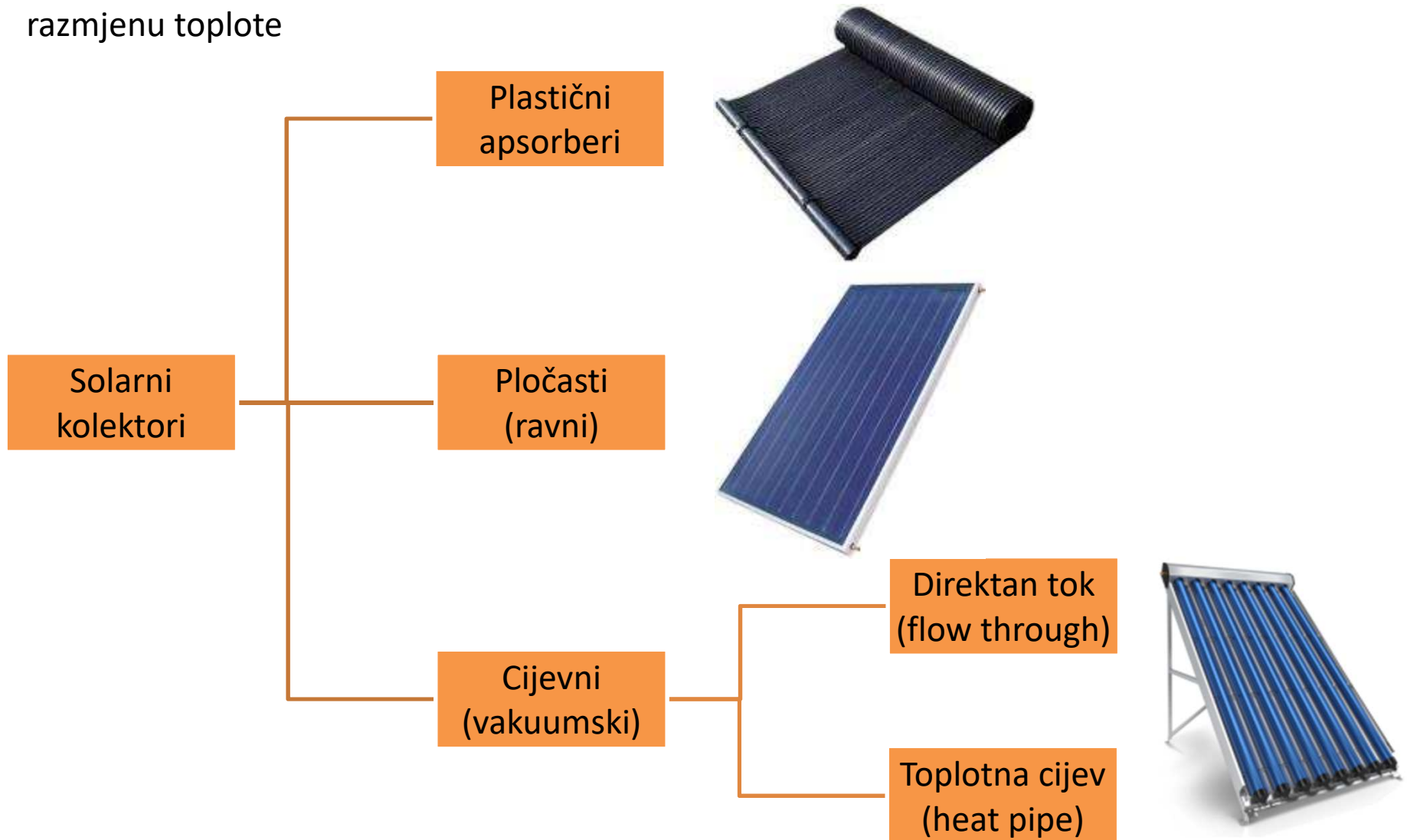
Osnovne komponente sistema:

- solarni kolektor
- rezervoar tople vode
- cirkulaciona pumpa
- cjevovodi i armatura
- pomoćni izvor toplote

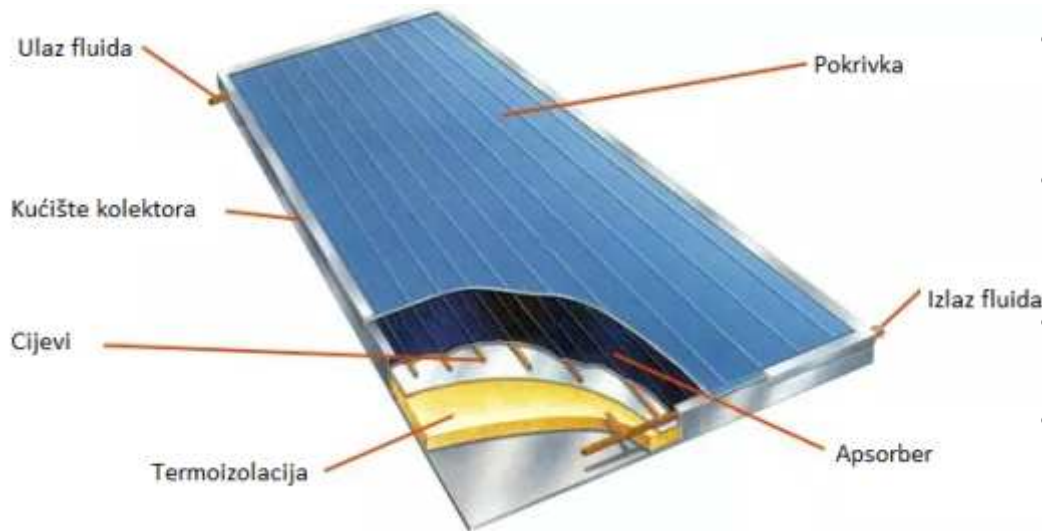

Solarni kolektori

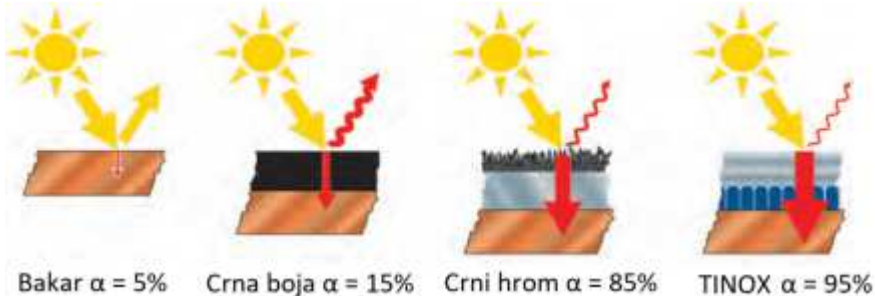
- Solarni kolektor je glavna komponenta solarnog sistema za pripremu STV
- Uloga solarnog kolektora je da apsorbuje sunčevo zračenje i da preda toplotu fluidu za razmjenu toplote

Pločasti (ravni) kolektori

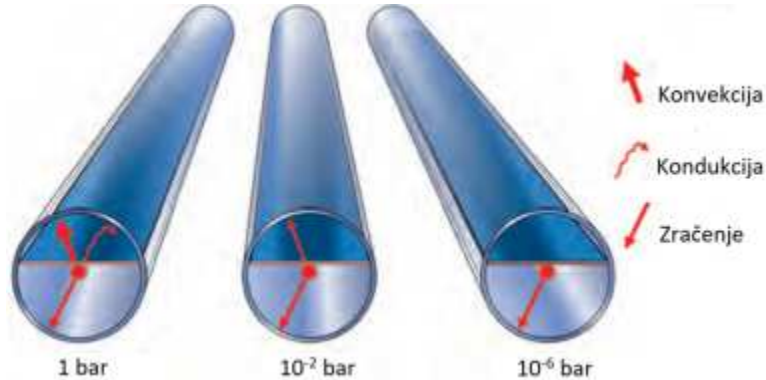

- Metalni apsorber sa utisnutim bakarnim cijevima smješten u ravnom, pravougaonom kućištu
- Apsorber je prevučen premazima koji imaju za cilj povećanje apsorpcije sunčevog zračenja
- Sa zadnje i sa bočnih strana termoizolovan
- S prednje strane staklena pokrivka na koju se nanose specijalni premazi koji smanjuju refleksiju i emisiju toplote

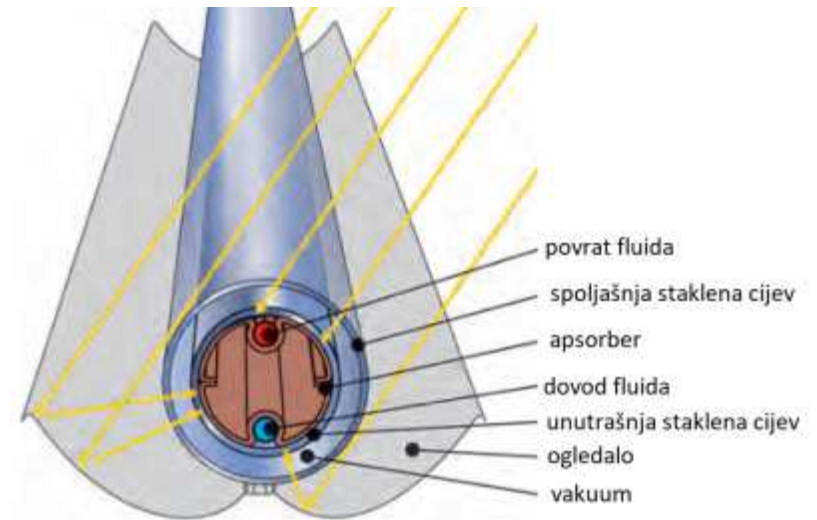
Srednja godišnja efikasnost sistema sa pločastim kolektorima 35-40%

Cijevni (vakuumski) kolektori

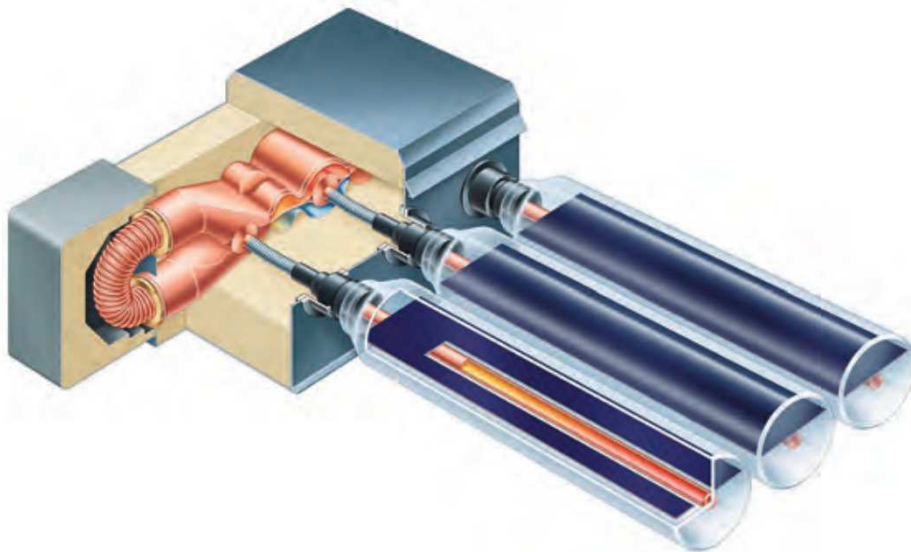
- Cijevi su vakuumirane pa su gubici toplote uslijed konvekcije i kondukcije značajno smanjeni
- Veći stepen korisnosti i pri visokim razlikama temperatura fluida i okoline i pri niskim intezitetima sunčevog zračenja

Direktan tok (flow-through)

Fluid za razmjenu toplote struji direktno kroz cijev apsorbera koja je izvedena kao anulus ili kao U cijev

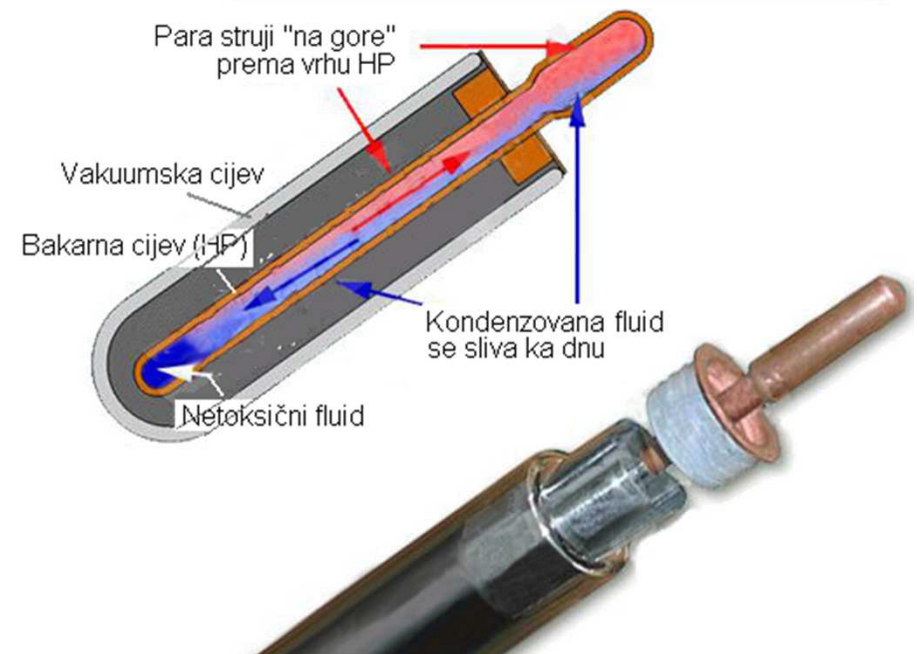
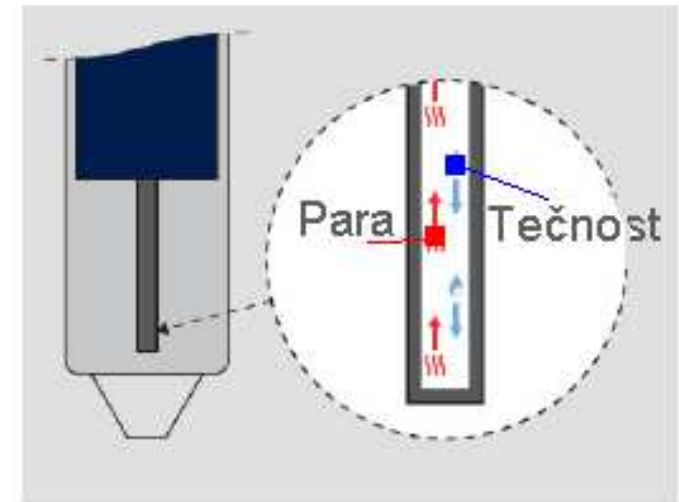
Toplotna cijev (heat-pipe)

Na apsorber spojena tzv. toplotna cijev ispunjena vodom ili alkoholom.

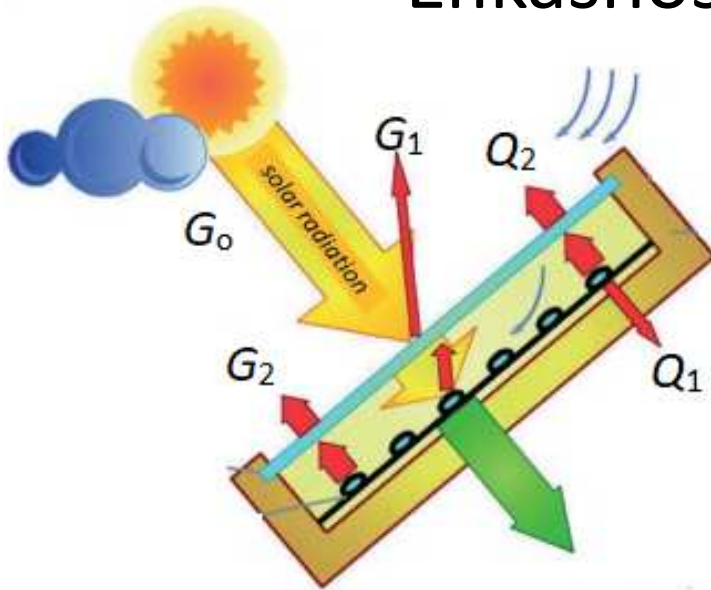
Koristi se fazni prelaz isparavanje/kondenzacija u procesu transfera toplote:

1. Fluid isparava uslijed dejstva solarnog zračenja
2. Para struji nagore do mjesta gdje prolaze cijevi kroz koje prolazi fluid za razmjenu toplote
3. U kontaktu sa relativno hladnim cijevima kroz koje prolazi tečni fluid, para se hladi i kondenzuje
4. Kondenzovani fluid se vraća na dno i proces počinje ponovo

Srednja godišnja efikasnost sistema sa cijevnim kolektorima 45-50%

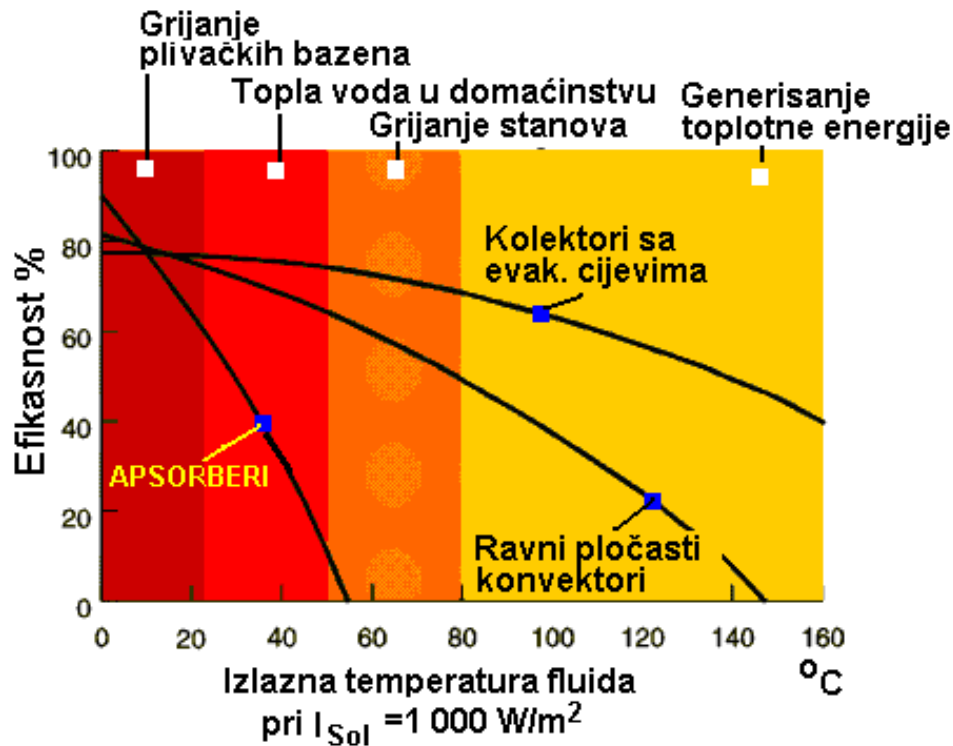
Efikasnost solarnih kolektora

Gubici toplote:

- Refleksija od staklene pokrivke G_1
- Zračenjem sa površine apsorbera G_2
- Prolazom toplote kroz izolaciju sa zadnje i sa bočnih strana Q_1
- Prolaz toplote kroz staklenu pokrivku Q_2

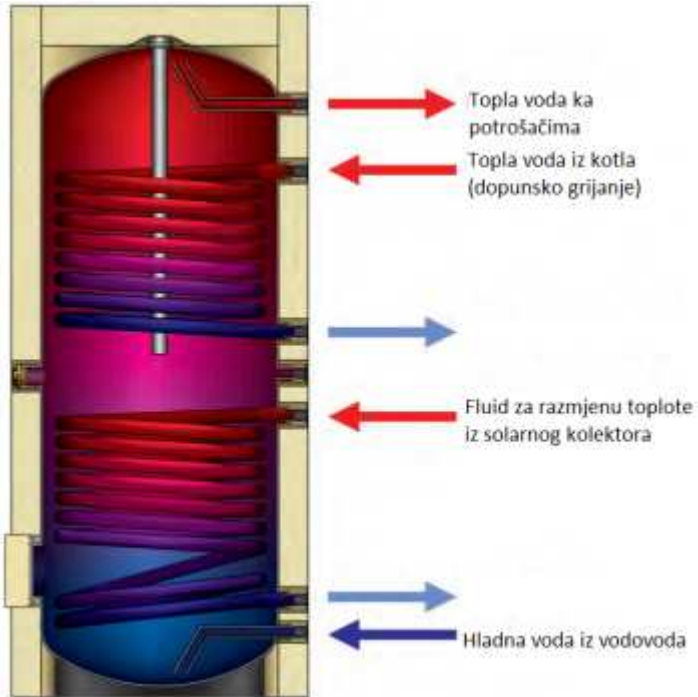
$$\eta = \frac{Q_A}{G_0} = \frac{G_0 - G_1 - G_2 - Q_1 - Q_2}{G_0}$$

Efikasnost zavisi od:

- Intenziteta sunčevog zračenja
- Razlike temperature fluida i okoline
- Plastični apsorberi su pogodni za niskotemperaturske primjene – grijanje vode u bazenima
- Pločasti kolektori su pogodni za grijanje STV
- Cijevni kolektori su pogodni za visokotemperaturske primjene – grijanje stanova i generisanje procesne toplote

Rezervoar za STV

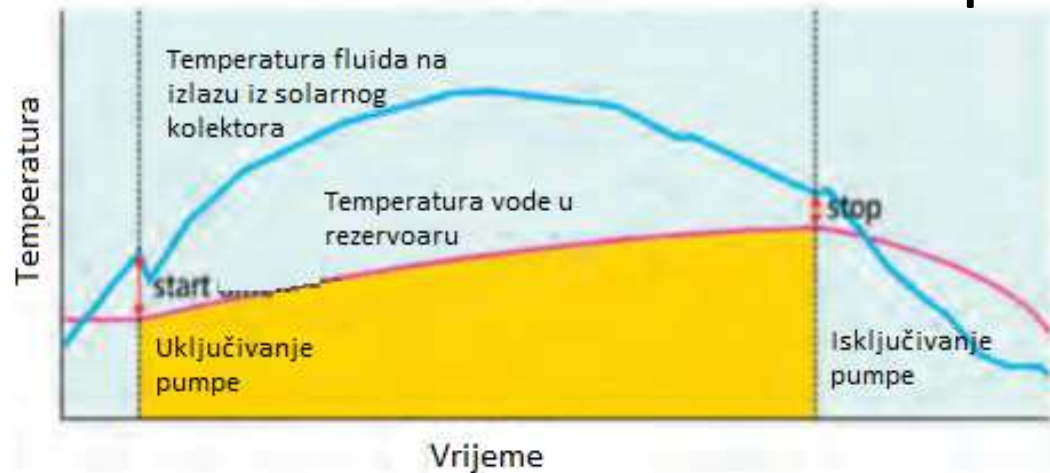

Toplotu koju apsorbujemo preko solarnih kolektora akumuliramo u rezervoaru STV jer:

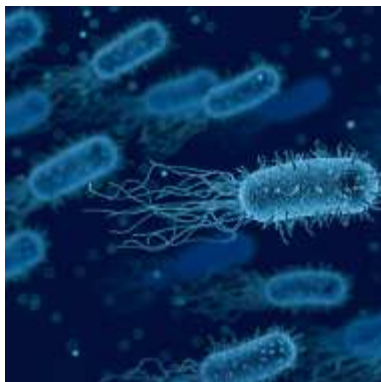
- Energija sunčevog zračenja je nepredvidiva, najčešće je nemamo u dovoljnoj količini u vremenu kad nam je potrebna topla voda
- Potrebe za sanitarnom toplom vodom su često nepredvidive i mijenjaju se u vremenu
- Materijal: obično nerđajući ili emajlirani čelik
- U donjem dijelu je razmjenjivač toplote u obliku cijevne zmijske preko koje fluid za razmjenu toplote iz kruga solarnog kolektora predaje toplotu vodi
- U gornjem dijelu je dodatni električni ili toplovodni grijač (kotao, toplotna pumpa)
- Dovod vode iz vodovoda je pri dnu a odvod tople vode pri vrhi rezervoara
- Odnos visine i prečnika 2,5:1 zbog stratifikacije temperature koja pospješuje razmjenu toplote
- Spolja toplotna izolacija kako bi se gubici toplote sistema smanjili na minimum

Automatika rada sistema za solarnu pripremu STV

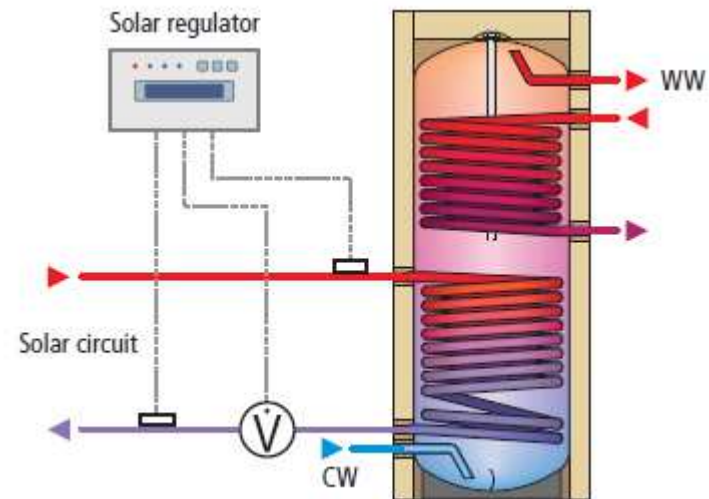
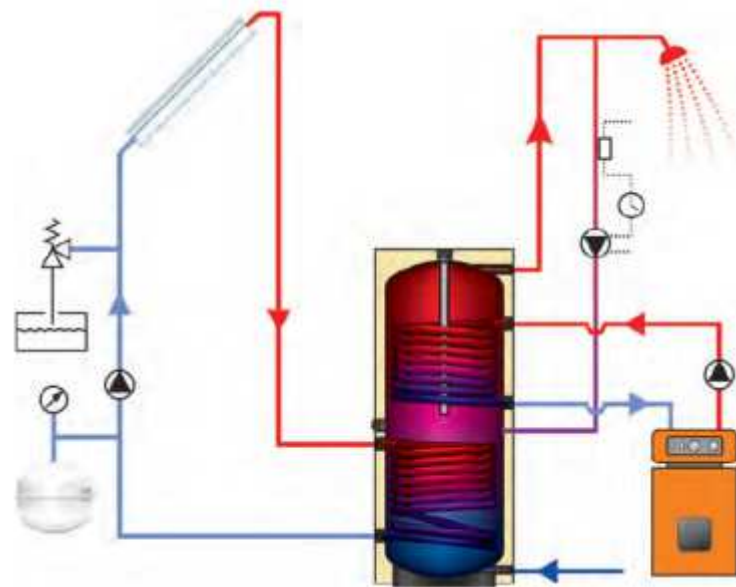
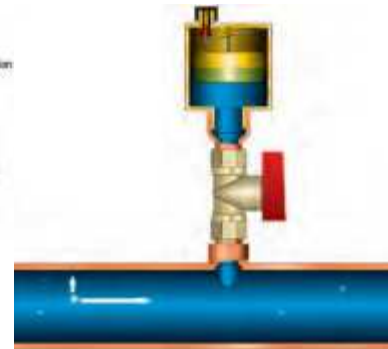
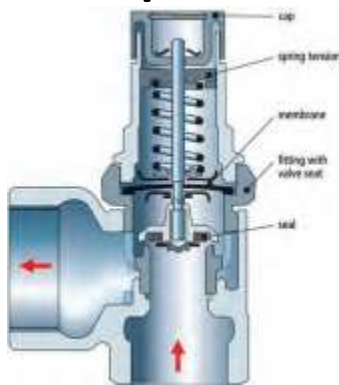
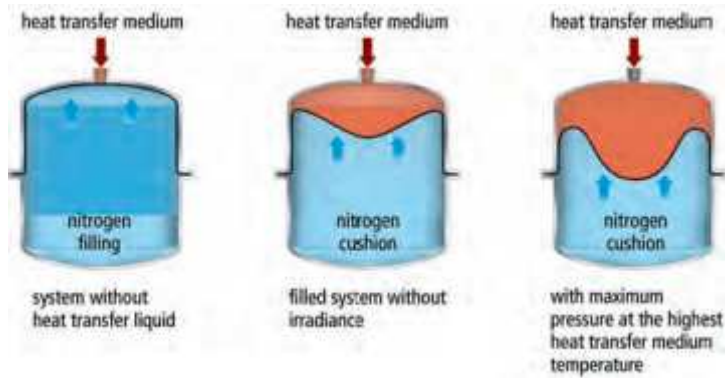
- Cirkulaciona pumpa se uključuje kada razlika između temperature fluida na izlazu iz solarnog kolektora i vode u rezervoaru poraste na 5-8°C
- Cirkulaciona pumpa se isključuje kada je razlika između temperature fluida na izlazu iz kolektora i vode u rezervoaru tople vode manja od zadate vrijednosti od 3-5°C – na ovaj način se sprječava hlađenje vode u periodima kada nema prinosa sunčevog zračenja (oblačni dani, u toku noći)

Uništavanje legionele

- Legionela je bakterija koja izaziva legionarsku bolest (vrsta upale pluća)
- Razmnožava se na temperaturama između 32 i 42°C a uništavaju se na temperaturama od oko 60-70°C
- U cilju termičke dezinfekcije potrebno je jednom nedjeljno u trajanju od oko sat vremena u trajanju od sat vremena zagrijati vodu u rezervoaru do temperature od 60°C

Ostale komponente sistema

Potrošnja sanitarne tople vode

Potrošnja i temperatura STV za različite zgrade

Zgrada	Potrebna količina vode	Temperatura vode (°C)
Bolnica	100 – 300 l/dan krevet	60
Kasarna	30 – 50 l/dan krevet	45
Poslovna zgrada	10 – 40 l/d osoba	45
Banjsko lječilište	200 – 400 l/d osoba	45
Robna kuća	10 – 40 l/d osoba	45
Škola bez tuševa	5 – 15 l/d učenik	45
Škola sa tuševima	30 – 50 l/d učenik	45
Sportski tereni sa tuševima	50 – 70 l/dan osoba	45
Frizerski salon	150 – 200 l/dan osoba	45
Perionca veša	250 – 300 l/100 kg veša	75

Potrošnja i temperatura STV za ugostiteljske objekte

Zgrada	Dnevna potrošnja po osobi (l/dan)	
	60°C	45°C
Restoran po gostu	8 – 20	12 – 30
Hoteli – sobe sa kupatilom i kadom	100 – 150	140 – 220
Hoteli – sobe sa tušem	50 – 100	70 – 120
Hotel – sobe sa umivaonikom	10 – 15	15 – 20
Odmarališta i pansioni	25 - 50	35 - 70

Potrošnja STV za domaćinstva

Ukupna dnevna potrošnja za domaćinstva	
Manji zahtjevi	10 – 20 l/dan osoba
Srednji zahtjevi	20 – 40 l/dan osoba
Veliki zahtjevi	40 – 80 l/dan osoba

Cijena investicije i period otplate

Pravilno projektovan sistem pokriva:

- 90 - 100% potrebne energije za grijanje vode u ljetnjim mjesecima (maj, jun, jul, avgust, septembar)
- 50 – 70% potrebne energije za grijanje vode u proljećnim i jesenjim mjesecima (mart, april, septembar, oktobar)
- 10 – 25 % potrebne energije za grijanje vode u zimskim mjesecima (mart, april, septembar, oktobar)
- Godišnja ušteda energije od oko 750 kWh/m² kolektorske površine

~ 1500 €

~ 3000 €

Studija „Solarna energija u sektoru turizma u Crnoj Gori“ (Projekat SolTherm, 2011)

Zaključci:

- Period otplate za velike hotele (preko 100 kreveta) oko 7 godina
- Period otplate za male hotele preko 10 godina
- U slučaju rasta cijena električne energije, period otplate bi bio kraći

Hvala na pažnji!

Pitanja?